

Společná tisková zpráva organizací Hnutí DUHA, Frank Bold, Greenpeace, Centrum pro životní prostředí a zdraví a Zelený kruh

Česká republika musí snižovat znečišťování prachem sedmkrát rychleji než dosud

Analýza ovzduší od MŽP ukazuje, že je to možné

čtvrtek 24. ledna 2019

Naše země musí výrazně přidat ve snižování emisí zdraví škodlivého jemného polévatého prachu (PM_{2,5} - částice menší než 2,5 tisícin milimetru), pokud chce dosáhnout svého cíle pro čisté ovzduší do roku 2030. Vyplývá to z analýzy návrhu Národního programu snižování emisí ČR, který předložilo Ministerstvo životního prostředí k veřejnému připomínkování [1].

Znečištění ovzduší u nás ročně předčasně zabije přes deset tisíc lidí a způsobuje ekonomické škody 150 miliard korun ročně [2]. Limity pro koncentraci jemného prachu doporučené Světovou zdravotnickou organizací u nás splňují jen nejhlubší lesy [3].

Předložená analýza - kterou zpracovali odborníci z Českého hydrometeorologického ústavu - také ukazuje, že snížení emisí prachu na potřebnou úroveň je proveditelné [4]. Podle nevládních organizací zabývajících se ochranou ovzduší to však znamená, že se rozhodně neobejdeme bez výměny starých (zejména uhelných) kotlů a kamen, útlumu uhelných elektráren i spalování nafty a benzínu v dopravě. Tyto změny jsou navíc nutné kvůli snižování emisí skleníkových plynů a českému příspěvku ke globálnímu snažení o zastavení změny klimatu na relativně bezpečné úrovni.

Od roku 2007 do roku 2016 se podařilo v ČR snížit množství prachu vypouštěného do ovzduší o tři tisíce tun. Tempo však bylo příliš pomalé (a u domácích kotlů dokonce emise vzrostly), a proto nám nyní zbývá za dalších jedenáct let snížit o 22 tisíc tun, abychom dosáhli cíle pro rok 2030 a dostatečně chránili zdraví [4]. Také oxidy dusíku a

oxid siřičitý je nutné výrazně snížit (o 40 % oproti současnému znečišťování), mimo jiné proto, že z těchto látek za určitých podmínek vzniká prach druhotně až v ovzduší jako sekundární prach [6]. Česká republika dlouhodobě překračuje imisní limity pro nejvýznamnější znečišťující látky, a proto je pod zvýšeným dohledem Evropské komise. Ta proti ní vede řízení pro nesplnění povinnosti, tzv. infringement [7].

Největšími zdroji jemného polétavého prachu (primárního i sekundárního dohromady) dle analýzy jsou [6]:

- 40 % - kotle a kamna na uhlí a dřevo (podíl biomasy a uhlí na znečišťování ovzduší je vyrovnaný, ale biomasy se k vytápění spotřebuje dvojnásobek, topení biomasou tedy způsobuje v průměru poloviční znečištění, 80 % znečištění z lokálních topenišť pochází ze starých kotlů na uhlí či dřevo a kamen na uhlí),
- 20 % - uhelné elektrárny a teplárny (zejména kvůli tomu, že jsou hlavními zdroji oxidů dusíku a oxidu siřičitého, z nichž prach za určitých podmínek vzniká v ovzduší),
- doprava (celkový příspěvek není velký, ale je hlavním zdrojem znečištění prachem v oblastech s největší koncentrací lidí, navíc je zodpovědná za překračování limitů pro oxidy dusíku v Praze a Brně).

Nevládní organizace proto apelují na MŽP, aby v další fázi přípravy Národního programu snižování emisí ČR, tedy v návrhové části této koncepce, zapracovalo zejména (ale nejen) tato nutná řešení:

- komplexní plán pro vyčištění lokálního vytápění zahrnující [8]: pokračování kotlíkových dotací, na které dosáhnou i nízkopříjmové domácnosti, úpravu dávek na energie na čistá paliva pro nejchudší domácnosti, nastavení postupného růstu energetické daně z uhlí a zvýšení těžebních poplatků u hnědého uhlí,
- vyloučení výjimek z nových limitů pro znečištění ovzduší z uhelných elektráren [9] a realizaci Státní energetické koncepce ČR, která požaduje útlum nízkoúčinné výroby elektřiny z uhlí,
- ve městech připravit a schválit regulační řády pro smogové situace, novelizovat pravidla pro vznik nízkoemisních zón a přednostně připravit a schválit zóny ve městech, kde je znečištění z dopravy největší.

Jiří Koželouh, programový ředitel Hnutí DUHA, řekl:
“Podrobná analýza stavu a vývoje znečištění ovzduší od odborníků z Českého hydrometeorologického ústavu hovoří jasně. Znečištění prachem snižujeme dosud příliš pomalu. K ochraně lidského zdraví podle českých i evropských pravidel bude nutné v následujících letech snižovat množství prachu sedmkrát rychleji. Nevidím jinou

možnost, než aby Ministerstvo životního prostředí připravilo komplexní program pro čisté lokální vytápění a rezolutně odmítlo udělování výjimek z nových limitů pro uhelné elektrárny. Krizové je však i znečištění ovzduší z dopravy ve městech.”

Daniel Vondrouš, ředitel Zeleného kruhu, řekl:

“Oceňujeme, že Ministerstvo životního prostředí umožnilo zástupcům ekologických organizací připomínkovat přípravu programu, který má snížit množství škodlivin v ovzduší. Minulé návrhy řešení pro nejpostiženější regiony soudy odmítly jako nedostatečné. Ministerstvo už konečně musí začít jednat, analýza jeho vlastních odborníků mu k tomu dává víc než dostatečnou oporu.”

Lukáš Hrábek, tiskový mluvčí Greenpeace ČR, říká:

“Pokud jde o znečištění z velkých uhelných zdrojů, Ministerstvo životního prostředí nemusí v tuto chvíli vymýšlet ani zavádět žádná nová řešení. V celé Evropě platí nové emisní limity a ministerstvo by tedy mělo hlavně dohlédnout, aby se dodržovaly a aby z nich elektrárny nedostávaly výjimky. Již brzy bude mít zřejmě první příležitost. O výjimku si žádá elektrárna Chvaletice, a to obzvlášť drzým způsobem. Na jeden z bloků chce nainstalovat levnou a nedostatečnou technologii, na niž si žádá výjimku, protože by se do zákonné normy nevešla. A to i přesto, že by mohla klidně zvolit účinnější filtry, které by nové emisní limity splnily. Takové jednání znečišťovatelů by ministerstvo rozhodně nemělo podporovat.”

Miroslav Šuta, expert v oblasti ekologických a zdravotních rizik, Centrum pro životní prostředí a zdraví, říká

“Z analýzy není jasné, zda a jakým způsobem zohlednila emise z automobilů, které mají poškozený nebo nelegálně vymontovaný filtr prachových částic (DPF). Také není uvedeno, zda uvedené emise oxidů dusíku vycházejí z fiktivních laboratorních emisí nebo zda zohledňují až mnohonásobně vyšší emise v reálném provozu, které odhalila aféra dieselpgate. Znečištění ovzduší v Praze a v Brně pocházející převážně z dopravy má přitom na svědomí několik stovek předčasných úmrtí ročně, zvýšení výskytu bronchitidy a astmatu u dětí a značných počet hospitalizací pro nemoci dýchacího ústrojí a kardiovaskulární onemocnění.”

Kontakty:

Jiří Koželouh, Hnutí DUHA, 723 559 495, jiri.kozelouh@hnutiduha.cz

Daniel Vondrouš, Zelený kruh, 724 215 068, daniel.vondrous@zelenykruh.cz

Kristína Šabová, Frank Bold, 720 565 672, kristina.sabova@frankbold.org

Lukáš Hrábek, Greenpeace, 603 443 140, lukas.hrabek@greenpeace.org

Miroslav Šuta, Centrum pro životní prostředí a zdraví, 608 775 754,
miroslav.suta@centrum.cz

Poznámky:

[1] https://www.mzp.cz/cz/narodni_program_snizovani_emisi

[2] Závěry vyplývající z Dialogu o čistém ovzduší v České republice a návrh dalšího postupu odvolávající se na zprávy Evropské agentury pro životní prostředí:
<https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2018>

[3] <https://www.denik.cz/ekonomika/mezinarodni-limity-pro-ovzdusi-splnuje-jen-sumava-poletavy-prach-trapi-cesko-20180509.html>

[4] Dle projekce shrnuté v tabulce 33 a v obr. 25 možné snížit emise prachu na 16,98 tisíc tun ročně k roku 2030 a cíl 17,1 tisíc tun tedy splnit.
[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/narodni_program_snizovani_emisi/\\$FILE/000-NPSE_aktualizace2018_analyticka_cast-20190117.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/narodni_program_snizovani_emisi/$FILE/000-NPSE_aktualizace2018_analyticka_cast-20190117.pdf) (str. 72-73)

[5] V roce 2016 bylo v ČR vypuštěno 41,7 tisíc tun jemného prachu (PM_{2,5}), v roce 2007 to bylo 38,8 tisíc tun a v roce 2030 je cílem vypustit jen 17,1 tisíc tun prachu.
[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/narodni_program_snizovani_emisi/\\$FILE/000-NPSE_aktualizace2018_analyticka_cast-20190117.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/narodni_program_snizovani_emisi/$FILE/000-NPSE_aktualizace2018_analyticka_cast-20190117.pdf) (str. 14)

[6] [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/narodni_program_snizovani_emisi/\\$FILE/000-NPSE_aktualizace2018_analyticka_cast-20190117.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/narodni_program_snizovani_emisi/$FILE/000-NPSE_aktualizace2018_analyticka_cast-20190117.pdf) (str. 20, obrázek 8)

[7] Řízení vede Evropská komise kvůli dlouhodobě překročeným imisním limitům prachových částic frakce PM₁₀ (mikroskopický prach do velikosti zrn 10 mikrometrů, PM_{2,5} je jeho podmnožinou), které je ve fázi odůvodněného stanoviska, a dále kvůli dlouhodobě překročen limitů oxidu dusičitého (NO₂); tam je řízení prozatím v první fázi tzv. formálního upozornění.

Pokud Česká republika nesníží znečištění prachovými částicemi nebo neprokáže, že činí všechny účelné kroky pro toto snížení v co nejkratším čase, hrozí jí žaloba ze strany Komise a s tím spojené vysoké finanční postihy. V obdobných případech už před Soudním dvorem EU prohrálo Bulharsko a Polsko.

[8]

http://www.hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/2018/11/ofenziva_proti_neviditelne_mu_zabijakovi_0.pdf

[9] Nové limity jsou uvedeny v technickém dokumentu Závěry o BAT (Best Available Techniques), který pro modernizaci elektráren bere v potaz nejlepší současně dostupné technologie. Protože uhelné firmy hlasitě promlouvaly už do rozhodování o tomto dokumentu, výsledná verze je kompromisní a k provozovatelům elektráren mírná. Máme tak například mnohem benevolentnější pravidla pro vypouštění škodlivin, než jaké si na ochranu zdraví svých občanů schválila Čína pro nové uhelné elektrárny. Tito limity buď musí tyto zdroje splňovat od srpna 2021, nebo přejít do omezeného režimu (provoz maximálně 60 dnů v roce). nebo být odstaveny (z čimž u řady z nich Státní energetická koncepce ČR počítá, když předpokládá snížení spotřeby hnědého uhlí do roku 2040 o 73 %.) Nedojde přitom k ohrožení dodávek elektřiny (ČR je jedním z největších světových vývozců elektřiny, odstavení zastaralých uhelných elektráren by znamenalo pokles tohoto vývozu, ale stále ještě kladnou bilanci), ani stability sítě. Podle podrobné studie je možné bez ohrožení stability sítě a dodávek elektřiny zavřít všechny uhelné elektrárny (s výjimkou tepláren) do roku 2030. http://glopolis.org/wp-content/uploads/Czech-Grid-Without-Coal-By-2030_fin.pdf